

Posudek vedoucího na bakalářskou práci Víta Ulmana „Právo a trest v období Válčicích států a na počátku císařské Číny: Ideál a realita“

Dlouho byly jediným zdrojem informací o právu a právním myšlení starověké Číny normativní filozofické a historické texty, které se zachovaly předáváním až do současnosti. Tyto texty vykreslovaly starověké zákoníky jako jednotný systém ustanovení, s tím, že velký důraz v nich byl kladen na prevenci a z toho vyplývající velkou tvrdost trestů bez vazby na jakousi obecnější spravedlnost, jak je tomu v západní tradici. O samotném konkrétním obsahu starověkých zákonů ale tyto spisy poskytovaly velmi málo informací.

Tento obraz změnily archeologické nálezy qinských a hanských právních dokumentů, které poskytují jedinečný vhled do konkrétního fungování starověkého právního systému. Od těchto nálezů byla zkoumání právních dokumentů a jejich srovnávání s údaji normativních textů věnována velká pozornost jak v čínském tak západním bádání. Autor bakalářské práce se ujal úkolu shrnout hlavní výsledky tohoto zkoumání.

Práce se spíše než na podrobný rozbor legistických myšlenek soustřeďuje na představení obsahu zmíněných právních dokumentů. V tomto směru má práce logické členění: nejdříve jsou stručně uvedeny prameny ke starověkému právu, konkrétně qinské dokumenty ze Shuihudi a hanské právní spisy z Zhangjiashanu, stejně jako dva hlavní normativní spisy obsahující legistické myšlenky, *Hanfeizi* a *Shangjunshu*. Dále autor věnuje pozornost teoretickým myšlenkám obsaženým v normativních textech a představuje tři hlavní pilíře legistického myšlení: zákony *fa*, techniky *shu* a pozici či politickou moc *shi*. Pro další srovnání s právními dokumenty je relevantní především jeho konstatování, že samotným zákonům *fa* a jejich konkrétnímu obsahu nevěnuje hlavní legistický text *Hanfeizi* příliš velkou pozornost, což autor spojuje s tím, že zákony jsou v legistickém pojetí chápány jako instrumentální nástroj ke správě státu, který je možno obměňovat v souladu s potřebami doby, a s tím, že *Hanfeizi* se obrací především k vládci, kterému poskytuje návod na to, jak řídit úřednictvo, zatímco samotné prosazování zákonů je záležitostí nižších složek státní správy: tento závěr se jeví jako relevantní. Jako poněkud nadbytečná se v této části vzhledem k tématu práce jeví kapitola o nepřátelích legismu.

Těžištěm práce je tak především představení qinských a hanských právních dokumentů s krátkým exkurzem týkajícím se chuských právních dokumentů z hrobky

v Baoshanu. Charakteristika dokumentů je provedena pečlivě a autorova tvrzení jsou v souladu s obsahem těchto textů. Samotné srovnání s legistickými požadavky se týká určitých dílčích problémů. Jde především o to, že ustanovení ze Shuihudi nerespektují důležité požadavky legistické teorie, jako je rovnost před zákonem bez ohledu na společenské postavení, kladou menší důraz na tělesné tresty ve srovnání s pokutami a setkáváme se v nich i s prvky, které bychom mohli označit jako konfuciánské, např. co se týče trestných činů spáchaných v rámci rodiny. Je třeba vyzvednout, že autor je v diskusi o jednotlivých ustaveních zákoníků schopen uvést relevantní doklady z předaných textů, jako například v případě diskuze o pokutách, o problému nejasnosti zákonů vznikající koexistencí často rozporných ustanovení a o existenci či neexistenci jednotného zákoníku.

Jako poslední část je připojen exkurz týkající se zákonů rané dynastie Han, v jejichž případě nalezené dokumenty značně pozměňují obraz o formování hanského práva.

V závěru autor uvádí, že qinské dokumenty pozměňují tradiční představu o krutosti qinských zákonů, i když obsahují řadu prvků vyhovujících legistické teorii, a zároveň konstatuje, že jedním z hlavních problémů při srovnávání normativních spisů s dokumenty je to, že předané spisy obsahují konkrétních údajů o zákonech poměrně málo.

Celkově považuji práci p. Ulmana za zdařilou práci převážně kompilačního charakteru, s tím, že se v ní podařilo vystihnout hlavní problémy srovnání normativních textů a nalezených dokumentů. Problematika je podána přehledně a čtivým jazykem na základě uspokojivě obsáhlé literatury v západních jazycích. V závěru bych chtěl vznést dva náměty pro diskusi:

- 1) Na str. 41 se uvádí, že zákoník ze Shuihudi obsahoval výrazně nelegistické prvky a není tedy nejtypičtějším příkladem qinského zákoníku. Vzhledem k tomu, že jde o jediný autentický doklad qinských zákonů, lze těžko takové tvrzení považovat za oprávněné: zdá se mi, že tu jde o argumentaci kruhem danou tradiční představou, že typický qinský zákoník by přece jen měl být poněkud „legističtější.“ Toto tvrzení je poněkud v rozporu s východisky a výsledky předchozího srovnávání.
- 2) Na jakém základě autor hovoří o státu Chu jako o státu ležícím mimo „legistickou sféru“?

Celkově podle mého názoru práce V. Ulmana splňuje požadavky kladené na práci bakalářskou a navrhuji její hodnocení výbornou.

V Praze dne 6. 9. 2011

Mgr. Jakub Maršálek Ph.D.